

॥ तैत्तिरीय संहिता ॥

॥ चतुर्थः प्रश्नः ॥

॥ तैत्तिरीयसंहितायां द्वितीयकाण्डे चतुर्थः प्रश्नः ॥

देवा मनुष्याः पितरस्तेऽन्यत आसन्नसुरा रक्षांसि
 पिशाचास्तेऽन्यतस्तेषां देवानामुत यदल्पं लोहितमकुर्वन्तद्रक्षांसि
 रात्रीभिरसुभ्रन्तान्सुब्धान्मृतानभि व्यौच्छ्रुते देवा अविदुर्यो वै
 नोऽयं म्रियते रक्षांसि वा इमं घ्नन्तीति ते रक्षांस्युपामन्त्रयन्त
 तान्यब्रुवन्वरं वृणामहे य- (१)

दसुराञ्जयाम तन्नः सहासदिति ततो वै देवा असुरानजयन्ते-
 ऽसुराञ्जित्वा रक्षांस्युपानुदन्त तानि रक्षांस्यनृतमकर्तेति समन्तं
 देवान्पर्यविशन्ते देवा अग्रावनाथन्त तैऽग्नये प्रवन्ते पुरोडाशमष्टा-
 कपालं निर्वपन्नग्नये विबाधवन्तेऽग्नये प्रतीकवन्ते यदग्नये प्रवन्ते
 निर्वपन् यान्येव पुरस्ताद्रक्षांस्युस्या- (२)

सन्तानि तेन प्राणुदन्त यदग्नये विबाधवन्ते यान्येवाभितो
 रक्षांस्युस्यासन्तानि तेन व्यबाधन्त यदग्नये प्रतीकवन्ते यान्येव
 पश्चाद्रक्षांस्युस्यासन्तानि तेनापानुदन्त ततो देवा अभवन्परासुरा
 यो भ्रातृव्यवान्स्यात्स स्पर्धमान एतयेष्ट्या यजेताग्नये प्रवन्ते
 पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपेदग्नये विबाधवन्ते- (३)

ऽग्नये॑ प्रती॑कवते॒ यद॒ग्नये॑ प्रव॑ते निर्व॑पति॒ य ए॒वास्मा॒-
च्छे॒यान्भ्रातृ॑व्य॒स्तं तेन॑ प्र णु॑दते॒ यद॒ग्नये॑ विबा॑धवते॒ य ए॒वैनैन॑
स॒दृङ्गं॑ तेन॒ वि बा॑धते॒ यद॒ग्नये॑ प्रती॑कवते॒ य ए॒वास्मा॒त्पापी॑यान्तं
तेनाप॑ नुदते॒ प्र श्रेया॑ःसं भ्रातृ॑व्यं नुदते॒ऽति स॒दृशं॑ क्रामति॒ नैनं॑
पापी॑यानाप्रोति॒ य ए॒वं वि॒द्वाने॒तयेष्ट्या॑ यज॑ते॥ (४)

वृणा॑महे॒ यत्पु॒रस्ता॒द्रक्षा॑सि॒ वपे॒द॒ग्नये॑ विबा॑धवत॒ एवं च॒त्वारि॑ च॥ [१]

दे॒वा॒सुराः॑ संय॑न्ता आस॒न्ते दे॒वा अ॑ब्रुवन् यो नो॑
वी॒र्या॑वत्तम॒स्तमनु॑ स॒मार॑भामहा इति॒ त इन्द्र॑मब्रुवन्त्वं वै
नो॑ वी॒र्या॑वत्तमो॒ऽसि त्वामनु॑ स॒मार॑भामहा इति॒ सोऽब्र॑वीत्तिस्रो मं
इ॒मास्त॑नुवो॑ वी॒र्या॑वती॒स्ताः प्री॑णी॒ताथासु॑रान॒भि भ॑विष्य॒थेति॒ ता वै
ब्रू॒हीत्य॑ब्रुवन्त्रियम॑होमु॒गियं वि॑मृ॒धेयमिन्द्रि॑यावती- (५)

त्य॑ब्रवीत्त॒ इन्द्रा॑या॒होमु॑चे॒ पुरो॑डाशमेका॑दशकपालं
नि॒रव॑पन्निन्द्रा॑य॒ वैमृ॑धायेन्द्रा॑येन्द्रि॒याव॑ते॒ यदिन्द्रा॑या॒होमु॑चे॒
नि॒रव॑पन्न॒हंस॑ ए॒व तेना॑मुच्यन्त॒ यदिन्द्रा॑य॒ वैमृ॑धाय॒ मृधं॑ ए॒व
तेनापा॑घ्नत॒ यदिन्द्रा॑येन्द्रि॒याव॑त॒ इन्द्रि॑यमे॒व तेना॑ऽऽत्मन्न॑दधत॒
त्रय॑स्त्रि॒शत्क॑पालं पुरो॑डाशं नि॒रव॑पन्नय॑स्त्रि॒शद्वै दे॒वता॑स्ता इन्द्र॑
आ॒त्मन्न॑नु॒ स॒मार॑म्भयत॒ भूत्यै॑ (६)

तां वाव॑ दे॒वा विजि॑तिमुत्त॒मामसु॑रैर्व्यज॑यन्त॒ यो
भ्रातृ॑व्यवा॒न्थस्या॑त्स॒ स्पर्ध॑मान॒ एतयेष्ट्या॑ यजे॒तेन्द्रा॑या॒होमु॑चे॒

पुरोडाशमेकादशकपालं निर्वपेदिन्द्राय वैमृधायेन्द्रायेन्द्रियावते-
 ऽहंसा वा एष गृहीतो यस्माच्छ्रेयान्भ्रातृव्यो यदिन्द्रायाहोमुचे
 निर्वपत्यहंस एव तेन मुच्यते मृधा वा एषोऽभिषण्णो
 यस्मात्समानेष्वन्यः श्रेयानुता - (७)

ऽभ्रातृव्यो यदिन्द्राय वैमृधाय मृध एव तेनाप हते
 यदिन्द्रायेन्द्रियावत इन्द्रियमेव तेनाऽऽत्मन्धत्ते त्रयस्त्रिंशत्कपालं
 पुरोडाशं निर्वपति त्रयस्त्रिंशद्वै देवतास्ता एव यजमान
 आत्मन्ननु समारम्भयते भूत्यै सा वा एषा विजितिर्नामेष्टिर्य
 एवं विद्वानेतयेष्ट्या यजत उत्तमामेव विजितिं भ्रातृव्येण वि
 जयते॥ (८)

इन्द्रियावती भूत्या उत्तैकान्नपञ्चाशच्च॥ [२]

देवासुराः संयत्ता आसन्तेषां गायत्र्योजो बलमिन्द्रियं
 वीर्यं प्रजां पशून्सङ्गृह्यादायापक्रम्यातिष्ठत्तेऽमन्यन्त यतरान् वा
 इयमुपावर्त्स्यति त इदं भविष्यन्तीति तां व्यह्वयन्त विश्वकर्मन्निति
 देवा दाभीत्यसुराः सा नान्यतराश्च नोपावर्तत ते देवा
 एतद्यजुरपश्यन्नोजोऽसि सहोऽसि बलमसि (९)

भ्राजोऽसि देवानां धाम नामासि विश्वमसि विश्वायुः सर्वमसि
 सर्वायुरभिभूरिति वाव देवा असुराणामोजो बलमिन्द्रियं वीर्यं
 प्रजां पशून्वृञ्जत यद्रायत्र्यपक्रम्यातिष्ठत्तस्मादेतां गायत्रीतीष्टिमाहुः

संवत्सरो वै गायत्री संवत्सरो वै तदपक्रम्यातिष्ठद्यदेतया देवा
असुराणामोजो बलमिन्द्रियं वीर्यं (१०)

प्रजां पशूनवृञ्जत तस्मादेताः संवर्ग इतीष्टिमाहुर्यो
भ्रातृव्यवान्स्यात्स स्पर्धमान एतयेष्ट्या यजेताग्रये संवर्गाय
पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपेत्तः शृतमासन्नमेतेन यजुषाऽभि
मृशेदोज एव बलमिन्द्रियं वीर्यं प्रजां पशून्भ्रातृव्यस्य वृद्धे
भवत्यात्मना परास्य भ्रातृव्यो भवति॥ (११)

बलमस्येतया देवा असुराणामोजो बलमिन्द्रियं वीर्यं पञ्चचत्वारिंशच्च॥ [३]

प्रजापतिः प्रजा असृजत ता अस्मात्सृष्टाः पराचीरायन्ता
यत्रावसन्ततो गर्मुदुदतिष्ठत्ता बृहस्पतिश्चान्ववैताः सो-
ऽब्रवीद्बृहस्पतिरनया त्वा प्र तिष्ठान्यथ त्वा प्रजा उपावर्त्स्यन्तीति
तं प्रातिष्ठत्ततो वै प्रजापतिं प्रजा उपावर्तन्त यः प्रजाकामः
स्यात्तस्मा एतं प्राजापत्यं गर्मुतं चरुं निर्वपेत्प्रजापति- (१२)

मेव स्वेन भागधेयेनोप धावति स एवास्मै प्रजां प्र जनयति
प्रजापतिः पशूनसृजत तेऽस्मात्सृष्टाः पराश्च आयन्ते यत्रावसन्ततो
गर्मुदुदतिष्ठत्तान्पूषा चान्ववैताः सोऽब्रवीत्पूषाऽनया मा प्र तिष्ठान्यथ
त्वा पशवं उपावर्त्स्यन्तीति मां प्र तिष्ठेति सोमोऽब्रवीन्मम वा -
(१३)

अकृष्टपच्यमित्युभौ वां प्र तिष्ठानीत्यब्रवीत्तौ प्रातिष्ठत्तौ
 वै प्रजापतिं पशवं उपावर्तन्त यः पशुकामः स्यात्तस्मा एत
 सोमापौष्णं गर्भुतं चरुं निर्वपेत्सोमापूषणावेव स्वेन भागधेयेनोप
 धावति तावेवास्मै पशून्प्र जनयतः सोमो वै रेतोधाः पूषा
 पशूनां प्रजनयिता सोम एवास्मै रेतो दधाति पूषा पशून्प्र
 जनयति॥ (१४)

वपेत्प्रजापतिं वै दधाति पूषा त्रीणि च॥ [४]

अग्रे गोभिर्न आ गृहीन्दो पुष्ट्या जुषस्व नः। इन्द्रो धर्ता
 गृहेषु नः॥ सविता यः सहस्रियः स नो गृहेषु रारणत्। आ पूषा
 एत्वा वसु॥ धाता ददातु नो रयिमीशानो जगतस्पतिः। स नः
 पूर्णेन वावनत्॥ त्वष्टा यो वृषभो वृषा स नो गृहेषु रारणत्।
 सहस्रेणायुतेन च॥ येन देवा अमृतं (१५)

दीर्घं श्रवो दिव्यैरयन्त। रायस्पोष त्वमस्मभ्यं गवां कुल्मिं
 जीवस आ युवस्व। अग्निर्गृहपतिः सोमो विश्ववनिः सविता
 सुमेधाः स्वाहा॥ अग्रे गृहपते यस्ते घृत्यो भागस्तेन सह
 ओज आक्रममाणाय धेहि श्रेष्ठ्यात्पथो मा योषं मूर्धा भूयास
 स्वाहा॥ (१६)

अमृतमष्टात्रिंशच्च॥ [५]

चित्रया यजेत पशुकाम इयं वै चित्रा यद्वा अस्यां विश्वं
भूतमधि प्रजायते तेनेयं चित्रा य एवं विद्वांश्चित्रया पशुकामो
यजते प्र प्रजया पशुभिर्मिथुनैर्जायते प्रैवाऽऽग्नेयेन वापयति रेतः
सौम्येन दधाति रेत एव हितं त्वष्टा रूपाणि वि करोति सारस्वतौ
भवत एतद्वै दैव्यं मिथुनं दैव्यमेवास्मै (१७)

मिथुनं मध्यतो दधाति पुष्ट्यै प्रजननाय सिनीवाल्यै
चरुर्भवति वाग्वै सिनीवाली पुष्टिः खलु वै वाक्पुष्टिमेव
वाचमुपैत्यैन्द्र उत्तमो भवति तेनैव तन्मिथुनं सप्तैतानि
हवींषि भवन्ति सप्त ग्राम्याः पशवः सप्तारण्याः सप्त
छन्दांस्युभयस्यावरुद्धा अथैता आहुतीर्जुहोत्येते वै देवाः
पुष्टिपतयस्त एवास्मिन्पुष्टिं दधति पुष्यति प्रजया पशुभिरथो
यदेता आहुतीर्जुहोति प्रतिष्ठित्यै॥ (१८)

अस्मै त एव द्वादश च॥ [६]

मारुतमसि मरुतामोजोऽपां धारां भिन्धि रमयत
मरुतः श्येनमायिनं मनोजवसं वृषणं सुवृक्तिम् येन
शर्ध उग्रमवसृष्टमेति तदश्विना परि धत्तं स्वस्ति।
पुरोवातो वर्षाञ्जिन्वरावृथ्स्वाहा वातावद्वर्षन्नुग्ररावृथ्स्वाहा
स्तनयन्वर्षन्भीमरावृथ्स्वाहाऽनशन्यवस्फूर्जन्दिद्युद्वर्षन्त्वेषरा-
वृथ्स्वाहाऽतिरात्रं वर्षन्पूरतिरावृथ्- (१९)

स्वाहा॑ बहु॒ हा॒यम॑वृषा॒दिति॑ श्रु॒तरा॒वृथ्स्वाहा॑ऽऽतप॑ति
 व॒र्षन्वि॒राडा॒वृथ्स्वाहा॑व॒स्फूर्ज॑न्दि॒द्युद्व॑र्षन्भू॒तरा॒वृथ्स्वाहा॑ मान्दा॒
 वाशाः॑ शु॒न्यूर॑जि॒राः। ज्योति॑ष्मती॒स्तम॑स्वरी॒रुन्द॑तीः सु॒फेनाः॑।
 मि॒त्रभृ॑तः क्ष॒त्रभृ॑तः सु॒राष्ट्रा॑ इ॒ह मा॑ऽवत। वृ॒ष्णो अश्व॑स्य
 स॒न्दान॑मसि॒ वृष्ट्यै॒ त्वोप॑ नह्यामि॥ (२०)

पूर्तिरावृद्धिचत्वारि० शब्दः॥ [७]

देवा॑ वसव्या॒ अग्ने॑ सोम॒ सूर्य॑। देवाः॑ शर्म॒ण्या मि॒त्रावरु॑णार्यमन्त्र।
 देवाः॑ स॒पीत॑योऽपा॑ नपादाशुहेमन्त्र। उ॒द्रो द॑त्तोऽद॒धिं भि॑न्त दि॒वः
 प॒र्जन्या॑दन्तरि॒क्षात्पृ॑थिव्यास्ततो॑ नो॒ वृष्ट्या॑ऽवत। दि॒वा चि॒त्तमः॑
 कृ॒ण्वन्ति प॒र्जन्ये॑नोदवा॒हेन॑। पृ॒थि॒वीं यद्व्यु॑न्दन्ति। आ यं नरः॑
 सु॒दान॑वो ददा॒शुषे॑ दि॒वः को॒शम॑चु॒च्यवुः। वि प॒र्जन्याः॑ सृजन्ति॒
 रोद॑सी॒ अनु॒ धन्व॑ना यन्ति (२१)

वृष्टयः। उदीरयथा मरुतः समुद्रतो यूयं वृष्टिं वर्षयथा
 पुरीषिणः। न वो दस्त्रा उप दस्यन्ति धेनवः शुभं यातामनु रथा
 अवृथ्सत। सृजा वृष्टिं दिव आद्भिः समुद्रं पृण। अजा असि
 प्रथमजा बलमसि समुद्रियम्। उन्नम्भय पृथिवीं भिन्द्धीदं दिव्यं
 नभः। उद्रो दिव्यस्य नो देहीशानो वि सृजा दृतिम्। ये देवा
 दिविभागा येऽन्तरिक्षभागा ये पृथिविभागाः। त इमं यज्ञमवन्तु

त इदं क्षेत्रमा विंशन्तु त इदं क्षेत्रमनु वि विंशन्तु॥ (२२)

यन्ति देवा विंशतिश्च॥

[८]

म॒रु॒तम॑सि म॒रुता॑मोज॒ इति॑ कृ॒ष्णं वा॑सः कृ॒ष्णातू॑षं परि॑ धत्त
ए॒तद्वै वृ॑ष्ट्यै रू॒पं स॑रूप ए॒व भू॑त्वा प॒र्जन्यं॑ व॒र्षय॑ति र॒मय॑त
म॒रुतः॑ श्ये॒नमा॑यि॒नमि॑तिं पश्चा॒द्वा॒तं प्र॑ति मी॒वति॑ पु॒रोवा॑तमे॒व
ज॑नयति व॒र्षस्या॑व॒रुद्धौ॑ वा॒तना॑मानि जु॒होति॑ वा॒युर्वै वृ॑ष्ट्या
ई॒शे वा॑युमे॒व स्वेन॑ भा॒गधे॑ये॒नोप॑ धावति॒ स ए॒वास्मै॑ प॒र्जन्यं॑
व॒र्षय॑त्यष्टौ (२३)

जु॒होति॑ च॒तस्रो॑ वै दि॒शश्च॑त॒स्रोऽवा॑न्तरदि॒शा दि॒ग्भ्य ए॒व
वृ॑ष्टि॒ं स॒म्प्र च्या॑वयति कृ॒ष्णाजि॑ने सं यौ॑ति ह॒विरे॒वाक॑रन्तर्वे॒दि
सं यौ॑त्यव॒रुद्धौ॑ यती॑नाम॒द्यमा॑नानां॒ शी॒र्षाणि॑ प॒राप॑त॒न्ते ख॒र्जूरा॑
अ॒भव॑न्तेषां॒ रसं॑ ऊ॒र्ध्वोऽप॑त॒त्तानि॑ क॒रीरा॑ण्य॒भवन्त्सौ॑म्यानि॒
वै क॒रीरा॑णि सौ॒म्या ख॒लु वा आहु॑तिर्दिवो वृ॑ष्टि॒ं च्या॑वयति॒
यत्क॒रीरा॑णि भ॒वन्ति॑ (२४)

सौ॒म्ययै॑वाऽऽहु॑त्या दि॒वो वृ॑ष्टि॒मव॑ रुन्धे मधु॑षा सं यौ॑त्यपां
वा ए॒ष ओष॑धीनां॒ रसो॑ यन्मध्व॒द्ध्य ए॒वौष॑धीभ्यो व॒र्षत्य॑थो
अ॒द्ध्य ए॒वौष॑धीभ्यो वृ॑ष्टिं नि न॑यति मा॒न्दा वा॑शा इति॒ सं
यौ॑ति ना॒मधे॑यै॒रेवै॑ना अ॒च्छे॑त्यथो यथा॑ ब्रूया॒दसा॑वेहीत्ये॒वमे॑वैनां
ना॒मधे॑यैरा (२५)

च्यावयति वृष्णो अश्वस्य संदानमसि वृष्ट्यै त्वोप
नह्यामीत्याह वृषा वा अश्वो वृषा पर्जन्यः कृष्ण इव खलु वै
भूत्वा वर्षति रूपेणैवैनं समर्धयति वर्षस्यावरुद्धौ॥ (२६)

अष्टौ भवन्ति नामधेयैरेकात्रिंशच्च॥ [९]

देवा वसव्या देवाः शर्मण्या देवाः सपीतय इत्या बध्नाति
देवताभिरेवान्वहं वृष्टिमिच्छति यदि वर्षेत्तावत्येव होतव्यं यदि न
वर्षेच्छो भूते हविर्निर्वपेदहोरात्रे वै मित्रावरुणावहोरात्राभ्यां खलु
वै पर्जन्यो वर्षति नक्तं वा हि दिवा वा वर्षति मित्रावरुणावेव
स्वेन भागधेयेनोप धावति तावेवास्मा - (२७)

अहोरात्राभ्यां पर्जन्यं वर्षयतोऽग्नये धामच्छदै पुरोडाशमष्टा-
कपालं निर्वपेन्मारुतं सप्तकपालं सौर्यमेककपालमग्निर्वा इतो
वृष्टिमुदीरयति मरुतः सृष्टां नयन्ति यदा खलु वा असावादित्यो
न्यङ्गश्मिभिः पर्यावर्ततेऽथ वर्षति धामच्छदिव खलु वै भूत्वा
वर्षत्येता वै देवता वृष्ट्या ईशते ता एव स्वेन भागधेयेनोप
धावति ताः (२८)

एवास्मै पर्जन्यं वर्षयन्त्युतावर्षिष्यन्वर्षत्येव सृजा
वृष्टिं दिव आद्भिः समुद्रं पृणेत्याहेमाश्चैवामूश्चापः समर्धयत्यथो
आभिरेवामूरच्छैत्यजा असि प्रथमजा बलमसि समुद्रियमित्याह
यथायजुरैतदुन्नम्भय पृथिवीमिति वर्षाह्वां जुहोत्येषा वा

ओषधीनां वृष्टिवनिस्तयैव वृष्टिमा च्यावयति ये देवा दिविभागा
इति कृष्णाजिनमव धूनोतीम एवास्मै लोकाः प्रीता अभीष्टा
भवन्ति॥ (२९)

अस्मै धावति ता वा एकविंशतिश्च॥ [१०]

सर्वाणि छन्दांस्येतस्यामिष्ट्यामनूच्यानीत्याहुस्त्रिष्टुभो वा
एतद्वीर्यं यत्कुदुष्णिहा जगत्यै यदुष्णिहककुभावन्वाह तेनैव
सर्वाणि छन्दांस्यव रुन्धे गायत्री वा एषा यदुष्णिहा यानि
चत्वार्यध्यक्षराणि चतुष्पाद एव ते पशवो यथा पुरोडाशे
पुरोडाशोऽध्येवमेव तद्यद्व्यध्यक्षराणि यज्जगत्या (३०)

परिदध्यादन्तं यज्ञं गमयेत्त्रिष्टुभा परि दधातीन्द्रियं वै वीर्यं
त्रिष्टुगिन्द्रिय एव वीर्यं यज्ञं प्रति ष्ठापयति नान्तं गमयत्यग्ने त्री
ते वाजिना त्री षधस्थेति त्रिवत्या परि दधाति सरूपत्वाय सर्वो
वा एष यज्ञो यत्रैधातवीयं कामायकामाय प्र युज्यते सर्वेभ्यो हि
कामेभ्यो यज्ञः प्रयुज्यते त्रैधातवीयेन यजेताभिचरन्त्सर्वो वै (३१)

एष यज्ञो यत्रैधातवीयः सर्वेणैवेन यज्ञेनाभि चरति स्तृणुत
एवैनमेतयैव यजेताभिचर्यमाणः सर्वो वा एष यज्ञो यत्रैधातवीयः
सर्वेणैव यज्ञेन यजते नैनमभिचरन्त्स्तृणुत एतयैव यजेत सहस्रेण
यक्ष्यमाणः प्रजातमेवैनद्वदात्येतयैव यजेत सहस्रेणेजानोऽन्तं वा

एष पशूनां गच्छति (३२)

यः सहस्रेण यजते प्रजापतिः खलु वै पशून्सृजत तां
 त्रैधातवीयेनैवासृजत य एवं विद्वांस्त्रैधातवीयेन पशुकामो यजते
 यस्मादेव योनेः प्रजापतिः पशून्सृजत तस्मादेवैनान्त्सृजत
 उपैन्मुत्तरं सहस्रं नमति देवताभ्यो वा एष आ वृश्च्यते यो यक्ष्य
 इत्युक्त्वा न यजते त्रैधातवीयेन यजेत सर्वो वा एष यज्ञः (३३)

यत्रैधातवीयं सर्वेणैव यज्ञेन यजते न देवताभ्य आ वृश्च्यते
 द्वादशकपालः पुरोडाशो भवति ते त्रयश्चतुष्कपालास्त्रिः षमृद्धत्वाय
 त्रयः पुरोडाशा भवन्ति त्रयं इमे लोका एषां लोकानामास्या
 उत्तरउत्तरो ज्यायान्भवत्येवमिव हीमे लोका यवमयो मध्य एतद्वा
 अन्तरिक्षस्य रूपं समृद्धौ सर्वेषामभिगमयन्नव द्यत्यछम्बद्वारं
 हिरण्यं ददाति तेज एव (३४)

अवं रुन्धे तार्प्यं ददाति पशून्नेवावं रुन्धे धेनुं ददात्याशिषं
 एवावं रुन्धे साम्नो वा एष वर्णो यद्धिरण्यं यजुषां तार्प्यमुक्थामदानां
 धेनुरेतानेव सर्वान् वर्णानव रुन्धे॥ (३५)

जगत्याऽभिचरन्सर्वो वै गच्छति यज्ञस्तेज एव त्रिंशच्च॥ [११]

त्वष्टा हतपुत्रो वीन्द्रं सोममाहरत्तस्मिन्निन्द्रं उपहवमैच्छत
 तं नोपाह्वयत पुत्रम्मेऽवधीरिति स यज्ञवेशसं कृत्वा
 प्रासहा सोममपिबत्तस्य यदत्यशिष्यत तत्त्वष्टाहवनीयमुप

प्रावर्तय॑त्स्वाहेन्द्र॑शत्रु॑र्वध॑स्वेति॒ स याव॑दूर्ध्वः॒ परा॑विध्यति॒ ताव॑ति
स्वय॑मेव व्य॑रमत॒ यदि॑ वा॒ ताव॑त्प्रवृ॒णम् (३६)

आसी॑द्यदि॒ वा ताव॑दध्य॒ग्रेरासी॑त्स सम्भ॑वन्न॒ग्रीषोमा॑वभि॒
सम॑भव॒त्स इ॑षुमा॒त्रमि॑षुमा॒त्रं विष्व॑ङ्गव॒र्धत॒ स इ॒माँल्लो॑कान॒वृणो॑द्यदि॒माँ
वृ॒त्रत्व॑न्तस्मा॒दिन्द्रो॑ऽबिभेदपि॒ त्वष्टा॒ तस्मै॒ त्वष्टा॒ वज्र॑मसिञ्च॒त्तपो॒ वै
स वज्र॑ आसी॒त्तमुद्य॑न्तुं नाश॑क्रोदथ॒ वै तर्हि॑ विष्णुः॒ (३७)

अ॒न्या दे॒वता॑सी॒त्सोऽब्र॑वीद्विष्णु॒वेही॒दमा॒ ह॑रि॒ष्यावो॒
येना॑यमि॒दमिति॒ स विष्णु॑स्त्रेधा॒त्मानं॒ वि न्य॑धत्त॒ पृथि॑व्यां
तृती॑यमन्तरि॒क्षे तृती॑यं दि॒वि तृती॑यमभि॒पर्या॑वर्ता॒द्यबि॑भेद्यत्पृथि॒व्यां
तृती॑यमासी॒त्तेनेन्द्रो॑ वज्र॒मुद॑यच्छुद्विष्ण॒वंनु॑स्थितः॒ सोऽब्र॑वीन्मा मे॒ प्र
हा॒रस्ति॒ वा इ॒दम् (३८)

मयि॑ वी॒र्यं तत्ते॒ प्र दा॑स्यामीति॒ तद॑स्मै प्राय॑च्छु॒त्तत्प्रत्य॑गृह्णा॒दधा॒
मेति॒ तद्विष्णु॑वेति॒ प्राय॑च्छु॒त्तद्विष्णुः॒ प्रत्य॑गृह्णा॒दस्मा॑स्विन्द्रं॒ इन्द्रि॑यं
द॒धात्व॑ति॒ यदन्तरि॑क्षे॒ तृती॑यमासी॒त्तेनेन्द्रो॑ वज्र॒मुद॑यच्छुद्विष्ण॒वंनु॑स्थितः॒
सोऽब्र॑वीन्मा मे॒ प्र हा॒रस्ति॒ वा इ॒दम् (३९)

मयि॑ वी॒र्यं तत्ते॒ प्र दा॑स्यामीति॒ तद॑स्मै प्राय॑च्छु॒त्तत्प्रत्य॑गृह्णाद्वि॒र्माधा॒
इति॒ तद्विष्णु॑वेति॒ प्राय॑च्छु॒त्तद्विष्णुः॒ प्रत्य॑गृह्णा॒दस्मा॑स्विन्द्रं॒ इन्द्रि॑यं
द॒धात्व॑ति॒ यद्वि॒वि तृती॑यमासी॒त्तेनेन्द्रो॑ वज्र॒मुद॑यच्छुद्विष्ण॒वंनु॑स्थितः॒
सोऽब्र॑वीन्मा मे॒ प्र हा॒र्येना॒हम् (४०)

इदमस्मि तत्ते प्र दास्यामीति त्वी (३) इत्यब्रवीत्सन्धान्तु
 सं दधावहै त्वामेव प्र विशानीति यन्माम्रविशेः किम्मा भुञ्ज्या
 इत्यब्रवीत्त्वामेवेन्धीय तव भोगाय त्वाम्प्र विशेषमित्यब्रवीत्तं वृत्रः
 प्राविशदुदरं वै वृत्रः क्षुत्खलु वै मनुष्यस्य भ्रातृव्यो यः (४१)

एवं वेद हन्ति क्षुधं भ्रातृव्यन्तदस्मै प्रायच्छुत्तत्प्रत्यगृह्णात्रिमाधा
 इति तद्विष्णवेति प्रायच्छुत्तद्विष्णुः प्रत्यगृह्णादस्मास्विन्द्र इन्द्रियं
 दधात्विति यन्त्रिः प्रायच्छुत्रिः प्रत्यगृह्णात्तत्रिधातोस्त्रिधातुत्वं
 यद्विष्णुरन्वतिष्ठत् विष्णवेति प्रायच्छुत्तस्मादैन्द्रावैष्णवः हविर्भवति
 यद्वा इदं किं च तदस्मै तत्प्रायच्छुदृचः सामानि यजूंषि सहस्रं
 वा अस्मै तत्प्रायच्छुत्तस्मात्सहस्रदक्षिणम्॥ (४२)

प्रवणं विष्णुर्वा इदमिदमहं यो भवत्येकविंशतिश्च॥ [१२]

देवा वै राजन्याञ्जायमानादबिभयुस्तमन्तरेव सन्तं
 दाम्नापौम्भन्त्स वा एषोऽपौब्धो जायते यद्राजन्यो यद्वा एषो-
 ऽनपोब्धो जायेत वृत्रान्म्रश्चरेद्यं कामयेत राजन्यमनपोब्धो जायेत
 वृत्रान्म्रश्चरेदिति तस्मा एतमैन्द्राबारहस्पत्यं चरुं निर्वपेदैन्द्रो वै
 राजन्यो ब्रह्म बृहस्पतिर्ब्रह्मणैवेनं दाम्नोऽपोम्भनान्मुञ्चति हिरण्मयं
 दाम् दक्षिणा साक्षादेवेनं दाम्नोऽपोम्भनान्मुञ्चति॥ (४३)

एतं द्वादश च॥ [१३]

नवोनवो भवति जायमानोऽहो केतुरुषसामेत्यग्रे। भागं

देवेभ्यो वि दधात्यायन्त्र चन्द्रमा॑स्तिरति दीर्घमायुः। यमा॑दित्या
अ॒॒शुमा॑प्याययन्ति यमक्षि॑तमक्षितयः पिब॑न्ति। तेन॑ नो
राजा वरु॑णो बृहस्पति॑रा प्याययन्तु भुव॑नस्य गोपाः। प्राच्यां
दिशि त्वमिन्द्रा॑सि राजो॒तोदी॑च्यां वृत्रहन्वृत्रहा॑सि। यत्र॒ यन्ति॑
स्रोत्यास्तत् (४४)

जितं ते दक्षिणतो वृषभ एधि हव्यः। इन्द्रो जयाति न परां
जयाता अधिराजो राजसु राजयाति। विश्वा हि भूयाः पृतना
अभिष्टीरुपसद्यो नमस्यो यथासत्। अस्येदेव प्र रिरिचे महित्वं
दिवः पृथिव्याः पर्यन्तरिक्षात्। स्वराडिन्द्रो दम आ विश्वगूर्तः
स्वरिरमत्रो ववक्षे रणाय। अभि त्वा शूर नोनुमोऽदुग्धा इव धेनवः।
ईशानम् (४५)

अस्य जगतः सुवर्दशमीशानमिन्द्र तस्थुषः। त्वामिद्धि
हवामहे साता वाजस्य कारवः। त्वां वृत्रेष्विन्द्र सत्पतिं नरस्त्वां
काष्ठास्वर्वतः। यद्याव इन्द्र ते शत॑ शतं भूमीरुत स्युः। न त्वां
वज्रिन्त्सहस्र॑ सूर्या अनु न जातमष्ट रोदसी। पिबा सोममिन्द्र
मन्दतु त्वा यं ते सुषाव॑ हर्यश्वाद्रिः। (४६)

सोतुर्बाहुभ्या॑ सुय॑तो नार्वी। रेवती॑र्नः सध॑माद् इन्द्रे सन्तु
तुविवा॑जाः। क्षुमन्तो याभिर्मदे॑म। उद॑ग्रे शुच॑यस्तव वि ज्योति॑षोदु
त्यं जा॒तवे॑दस॑ सप्त त्वा हरि॑तो रथे वह॑न्ति देव सूर्य। शोचि॑ष्केशं

विचक्षण। चित्रं देवानामुदङ्गादनीकं चक्षुर्मित्रस्य वरुणस्याग्नेः। आप्रा द्यावापृथिवी अन्तरिक्षं सूर्य आत्मा जगत्तस्तस्थुषः (४७)
 च। विश्वे देवा ऋतावृधं ऋतुभिर्हवनश्रुतः। जुषन्तां युज्यम्पयः। विश्वे देवाः शृणुतेमं हवम्मे ये अन्तरिक्षे य उपद्यवि ष्ट। ये अग्निजिह्वा उत वा यजत्रा आसद्यास्मिन्बर्हिषि मादयध्वम् (४८)

देवा मनुष्या देवासुरा अब्रुवन्देवासुरास्तेषां ज्ञायत्री प्रजापतिस्ता यत्राग्ने गोभिश्चित्रयां मारुतन्देवां वसव्या अग्ने मारुतमिति देवां वसव्या देवाः शर्मण्यास्त्वष्टां हुतपुत्रो देवा वै राजन्यान्नवौनवश्चतुर्दश॥ [१४]

[देवा मनुष्याः प्रजां पशून्देवां वसव्याः परिध्यादिदमस्यष्टाचत्वारिंशत्॥४८॥ देवा मनुष्यां मादयध्वम्॥]

This PDF was downloaded from <http://stotrasamhita.github.io>.

GitHub: <http://stotrasamhita.github.io> | <http://github.com/stotrasamhita>

Credits: <http://stotrasamhita.github.io/about/>